

SADRŽAJ

Predgovor i zahvalnice	7
Uvod	9
BUŠIDO: STAZA SAMURAJA	15
Snaga i mudrost	17
Plemenita ratnikova borba	19
Sedam principa	21
Tri stupnja	23
Tajna budoa, tajna žena	25
Usmerenost uma	27
Ovde i sada	29
MONDO	37
BUN BU RJODO: DVOSTRUKA STAZA.....	53
Nebo i zemlja u skladu	55
Ki: energija	59
Šta je praksa žena?.....	64
Jedinstvo uma i tela	69
Nepomična mudrost.....	79
Otpusti	84
Ne-misli	87
MONDO.....	89
ŽIVOT I SMRT.....	113
Uputstvo samuraja	115
Glosar.....	120

BUŠIDO: STAZA SAMURAJA

Od starodrevnih vremena, sala za mačevalačku veštinu zvala se "mesto prosvetljenja".

(Komentar rošija Dešimarua: Veština gađanja iz luka nikada nije bila u potrazi za nekim spoljašnjim ciljem putem korišćenja luka i strele, nego isključivo u spoznaji nečeg u sebi.)

Zar nisam dospeo do tačke gde uticaj zena na streljačku veštinu postaje očigledan?

(Komentar rošija Dešimarua: On misli na otkriće, u samim dubinama nečijeg bića, bezdane, bezoblične suštine, a ovo se postiže metodom usmerene meditacije na način koji je osoben zenu.)

E. Herrigel (*E. Herrigel*) *Zen i veština gađanja iz luka*

SNAGA I MUDROST

Kako da postanem najjači? Najmoćniji?

Kako da prosvetlim svoj um, kako da ovladam sobom i dođem do mudrosti?

Od praskozorja istorije ljudska bića nastojala su da prevladaju postojeće granice snage i mudrosti, težeći apsolutnoj snazi i apsolutnoj mudrosti.

No, na koji način je moguće postati istovremeno jak i mudar?

U Japanu, to se postiže vežbanjem borilačkih veština ili *budo-a*, uporedo sa stazom zena. Radi se o znanju sa dugom tradicijom koje se zadržalo do današnjih dana, premda se japanski budo danas izvitoperio pod uplivom dualističke misli, te današnji učenici više nastoje da nauče kako da budu snažni nego kako da budu mudri.

Biti snažan i mudar - zen nas uči dvema stazama u jednoj.

Vi znate da su mogućnosti našeg tela i uma ograničene. Naša mudrost takođe je ograničena, jer mi smo samo ljudi. Po svojoj snazi, čovek ne može biti ravan lavu, kao što ne može ni da se pretvara daje mudar kao Bog.

Pa dobro, a zašto ne? Zar ne postoji neki put koji bi omogućio čoveku da prevaziđe granice svoje ljudskosti? Da se vine iznad njih? Kao odgovor na ovo osnovno ljudsko pitanje borilačke veštine razvile su princip zvani *vasa*. *Vasa* se može definisati kao veština, vrsta super-tehnike koju učitelj prenosi učeniku i putem koje on može da preuzme ono najbolje od protivnika i na taj način ga savlada. *Vasa* japanskih borilačkih veština seže do samurajskih vremena. Ona razvija moć koja premašuje ličnu snagu ma kog pojedinca.

Sa druge strane zen je razvio jednu drugu super-tehniku, koja ne samo da doprinosi fizičkoj i mentalnoj snazi već otvara i put do mudrosti, put do one mudrosti čija je priroda istovetna sa prirodom Boga ili Bude. To je *zazen* - praksa koja se izvodi sedenjem u tradicionalnom položaju, a može se izvoditi i u šetnji, stojeći, pravilnim disanjem. Na ovaj način um dospeva u stanje koje nazivamo *hiširjo*: misao bez razmišljanja, svest iznad misli.

PLEMENITA RATNIKOVA BORBA

Budo je staza ratnika - ona leži u korenu svih japanskih borilačkih veština. To je traganje koje za osnovu ima neposredno iskustvo i poniranje u najveće dubine etike, religije i filozofije. Njena veza sa sportovima je tekovina skorijeg datuma. Drevni spisi se u suštini bave posebnim oblicima negovanja uma i razmišljanjima o prirodi sopstva - ko sam ja? *Šta* sam ja?

Na japanskom, *do* znači staza. Kako ići tom stazom? Kako je pronaći? To nije samo učenje tehnike, a još manje je sportsko nadmetanje. Budo uključuje takve veštine kao što su *kendo*, *džudo*, *aikido*, i *kjudo* odnosno streljaštvo; ipak ideogram *bu* znači i prestanak borbe. Kod budoa suština nije samo u borbi već i u pronalaganju mira i ovladavanju sobom.

Do, staza, jeste metod, učenje koje vas osposobljava da savršeno razumete prirodu vašeg uma i sopstva. To je staza Bude, *bucudo*, koja vodi u pravcu otkrivanja vaše iskonske prirode razbuđujući vaš usnuli ego (niže sopstvo, ograničeno "ja"), pod-stičući ga da ustupi mesto višem, potpunijem sopstvu. U

Aziji je ova staza postala vrhunska moralnost i esencija svih religija i filozofija. Jin i jang principi Ji Đinga, formulacija "postojanje je ništa" Lao Cea, nalazi svoje korene u njoj.

Šta ovo znači? To znači da možete da zaboravite vlastito telo i um i ostvarite apsolutni duh, ne-ego. Vi možete da pronađete ravnotežu i sjedinite nebo i zemlju. Unutrašnji um dopušta da misli i emocije samo prolaze kraj njega dok on ostaje potpuno nevezan za svoje okruženje. To je istinski poraz egoizma. Tu je izvor svih filozofija i religija Azije. Um i telo, spoljašnjost i unutrašnjost, suština i pojava - to nisu parovi suprotnosti nego delovi jedinstvene celine. Promena, bilo kakva promena, utiče na sve delatnosti, na sve odnose među svim oblicima postojanja. Raspoloženje ili nerasporeženje neke osobe utiče na svaku drugu osobu. Naša kretanja i kretanja drugih stoje u međuzavisnom odnosu. "Tvoja sreća je moja sreća, a ako plačeš, ja plačem zajedno s tobom. Kada si tužan ja sam tužan, a kada si srećan i ja sam srećan." Sve u univerzumu je povezano, sve je u procesu osmoze. Vi ne možete izdvojiti nijedan deo iz celine - međuzavisnost upravlja kosmičkim ustrojstvom.

Tokom pet hiljada godina istorije Istoka, mudraci i filozofi usmeravali su svoju pažnju na taj duh, na tu stazu, i prenosili ga s kolena na koleno.

Šin Đin Mej je vrlo stara knjiga, prvobitno kineska, i najednom mestu u njoj se kaže, *ši dobu nan* - staza, najviša staza, ona nije teška, ali ne ostavlja mogućnost izbora. Ne smeš da prijanjaš za stvari koje te privlače, ali ni za stvari koje su ti odbojne. *San do kal* (ili "sveprožimanje suštine i pojavnosti") govori slično: "Ukoliko si naklonjen ma i jednoj iluziji, predstoji razdvajanje, kao i između planine i reke."

Jedna od stvari koje se u zenu podrazumevaju jeste naporno vežbanje meditacije, zazen. To je napor da se dostigne područje misli u kome nema razlikovanja, da se ostvari svesnost iznad svih kategorija kroz obuhvatanje i prevazilaženje svih pojmljivih izraza i reči. Ova dimenzija može se postići kroz bušido i praksu zazena.

SEDAM PRINCIPA

Bušido, put samuraja, izrastao je iz stapanja budizma i šintoizma. Ovaj put mogao bi se svesti na sedam osnovnih principa:

1. *Gi*: ispravna odluka doneta u stanju smirenosti, ispravno držanje, istina. Kada moramo da umremo, moramo umreti. Čestitost.

2. *Ju*: hrabrost nadahnutu junaštvom.

3. *Đin*: osećanje univerzalne ljubavi, milosrđe prema ljudskom rodu; saosećanje.

4. *Rej*: ispravno delovanje kao osnovna vrлина, ljubaznost.

5. *Makoto*: krajnja iskrenost; istinoljublje.

6. *Melijo*: čast i slava.

7. *Čago*: odanost, vernost.

Ovih sedam principa nalaze se u osnovi bušidoa, *bu* - borilačke veštine, *ši* - ratnik; *do* - put.

Put samuraja je strog i apsolutan. Za samuraja je osnova tlesno vežbanje, a ono se odvija na nesvesnom planu, stoga se ogromna važnost pridaje učenju ispravnog delovanja i ponašanja.

Bušido je uticao na budizam, a budizam je uticao na bušido. Kod bušidoa nailazimo na pet elemenata budizma:

- *umirivanje emocija*
- *mirno prihvatanje neumitnosti*
- *samo-kontrola u svakoj prilici*
- *bliže istraživanje smrti nego života*
- *potpuno siromaštvo*

Pre Drugog svetskog rata zen učitelj Kodo Savaki podučavao je najveće majstore borilačkih veština, najviše autoritete budoa. Na engleskom se "borilačke" veštine brkaju sa "veštinom ratovanja" (*martial arts* i *arts of war* - prim. prev.), ali na japanskom ta dva pojma znače isto: put. Ha Zapadu su "borilačke veštine" ušle u modu, postale su urbani sport, tehnika potpuno lišena duha staze.

Prilikom svojih predavanja Kodo Savaki bi isticao da zen i borilačke veštine imaju istu aromu, da su jedno te isto. I kod žena i kod borilačkih veština najvažnija je obuka.

Koliko dugo treba da vežbate? Mnogi ljudi su me pitali: "Koliko godina treba da praktikujem zazen?" A ja im kažem: "Dok ne umreš". Nisu previše zadovoljni takvim odgovorom. Na Zapadu ljudi žele da uče brzo. Neki ljudi čak misle da je jednom dovoljno, kažu: "Probao sam jednom i sve mi je jasno."

Ali *dođo* nije isto što i univerzitet.

I za budo važi isto, morate da vežbate dok ne umrete.

Šođin je prvi stupanj, a to je period kada su volja i svesnost zaokupljeni praksom - u početku to je neophodno. Kod budoa kao i kod zena, ovaj stupanj traje tri do pet godina - nekada davno trajao je deset godina. Tokom ovih deset godina čovek je morao neprekidno da praktikuje zazen voljnom odlukom, mada je ponekad nakon tri ili pet godina istinske prakse, učitelj izvršavao *šiho*, prenos. U to doba ljudi su morali stalno da žive u hramu i učestvuju u svim sešinima - danas se u Japanu *šiho* vrši sa oca na sina i

postao je neka vrsta formalnosti. To je razlog zašto se istinski zazen deformisao pa u Japanu ima vrlo malo autentičnih majstora. U prošlosti, da bi se neko uopšte zaređio, morao je da provede najmanje tri godine u hramu Ejiheidi ili Sodidi. A danas, da bi neko postao sveštenik, dovoljno je da provede godinu dana u manastiru, ponekad tri meseca, ponekad je dovoljan čak ijedan jedini sešin.

Ko može da bude učitelj u današnje vreme? Pitanje je bitno. Ko je tvoj učitelj?

Većina japanskih sveštenika bi odgovorila, "moj otac". No u biti jedino ljudi poput mene, koji sam učenik Kodo Savakija, jesu istinski učitelji. Sledio sam učenje mog učitelja četrdeset godina. Dođo Kodo Savakija nije bio poput onog u Ejiheidiju, nije uopšte bio formalan. Kodo Savaki je znao da kaže: "Moj dođo je putujući dođo." On je išao od jednog do drugog hrama, posećivao je škole, univerzitete, fabrike, čak i zatvore. Njegovo učenje pripadalo je životu.

U zenu kao i u budou ovaj prvi period, *šođin*, predstavlja period treninga koji uključuje volju i svestan napor.

Drugi stupanj jeste period koncentracije bez učešća svesti, koji dolazi nakon *šiho*a. Učenik je potpuno smiren. On je tada zaista spreman da postane asistent svom učitelju, da bi kasnije, kada dođe vreme da podučava druge, i sam postao učitelj.

Na trećem stupnju duh dostiže istinsku slobodu. "Slobodnom duhu, slobodan svet." Nakon smrti svog učitelja, učenik postaje kompletan učitelj.

Ali to ne znači da treba da priželjkujete učiteljevu smrt nadajući se da ćete tada biti slobodni!

Ova tri stupnja identična su i u zenu i u budou.